

Tandklinikker

Erfaringsopsamling fra det sundhedsfaglige tilsyn 2018

September 2019

Kolofon

Titel på udgivelsen: Tandklinikker - Erfaringsopsamling fra det sundhedsfaglige tilsyn 2018

Udgivet af:

Styrelsen for Patientsikkerhed

Islands Brygge 67

2300 København S

Telefon: 72 28 66 00

E-post: stps@stps.dk

Udgivelsesår: 2019

Version: Nr. 1.0

Versionsdato: September 2019

Publikationen er tilgængelig på <http://stps.dk/da/udgivelser>

Indhold

Indledning	3
Overordnede konklusioner	4
Læringspotentialer	8
Instruks ved delegering af forbeholdt virksomhed	8
Medicinsk anamnese	8
Informeret samtykke	8
Røntgenbeskrivelser og røntgendiagnoser	9
Materialehåndtering	9
Daglig rengøring	9
Samlede resultater	10
Om det sundhedsfaglige tilsyn	15

Indledning

I 2018 gennemførte Styrelsen for Patientsikkerhed 111 sundhedsfaglige tilsyn med tandklinikker. Formålet med det sundhedsfaglige tilsyn er at vurdere patientsikkerheden og understøtte læring på behandlingsstederne. Der er tale om et organisationstilsyn. Det er altså behandlingsstederne, der er genstand for tilsynet, ikke individuelle sundhedspersoner.

Tilsynet omfattede både tandlægeklinikker, tandplejerklinikker og klinikker bemandet med både tandlæger og tandplejere. Tilsynet tog udgangspunkt i et sæt målepunkter, der blev udviklet i tæt samarbejde med centrale interessenter, bl.a. Strategisk Følgegruppe, faglige selskaber og organisationer samt sundhedsvæsenets institutioner.

Målepunkterne for tilsynet med tandklinikker i 2018 var inddelt i følgende områder:

Behandlingsstedets organisering, journalføring, medicin håndtering, patientens retsstilling, overgange i patientforløb, hygiejne, diverse og øvrige fund. Det var ikke alle målepunkter, der var relevante for alle tandklinikker.

Selve tilsynene blev gennemført som en blanding af interview med hhv. ledelse og medarbejdere samt gennemgang og dialog vedrørende et antal patientjournaler.

Fokus på læring

Et af formålene med det sundhedsfaglige tilsyn er at understøtte læring, både lokalt på den enkelte tandklinik og på tværs af landet.

Læringen sker lokalt, og for de tandklinikker, der får tilsyn, kan det bl.a. ske i forberedelsen til tilsynet, hvor klinikker vælger at gennemgå egne retningslinjer og procedurer, eventuelt kombineret med en journalaudit. Det sker også gennem dialog undervejs i tilsynet, og det sker gennem tiltag, som klinikkerne kan sætte i værk efter tilsynet, fx som opfølgning på henstillinger.

For de tandklinikker, som ikke får tilsyn, kan de erfaringer, som samles op gennem tilsynene, også være kilde til læring. Den viden, som styrelsen løbende opsamlers fra tilsynene, danner grundlag for læringsindsatser, bl.a. i form af erfaringsopsamlinger som denne og i form af undervisning og læringsmateriale.

På baggrund af erfaringerne fra tilsynene i 2017 og 2018 har styrelsen udgivet læringsmateriale rettet mod tandklinikker. Efterfølgende har vi ved dialog på tilsynsbesøgene konstateret at læringsmaterialet benyttes på klinikkerne.

Overordnede konklusioner

I 2018 gennemførte Styrelsen for Patientsikkerhed 111 tilsyn med tandklinikker, heraf seks reaktive tilsyn. Tilsynet omfattede tre typer af klinikker:

- Tandlægeklinikker, dvs. klinikker bemandet med en eller flere tandlæger og ingen tandplejere
- Tandplejerklinikker, dvs. klinikker bemandet med en eller flere tandplejere og ingen tandlæger
- Kombinerede klinikker bemandet med både tandlæger og tandplejere.

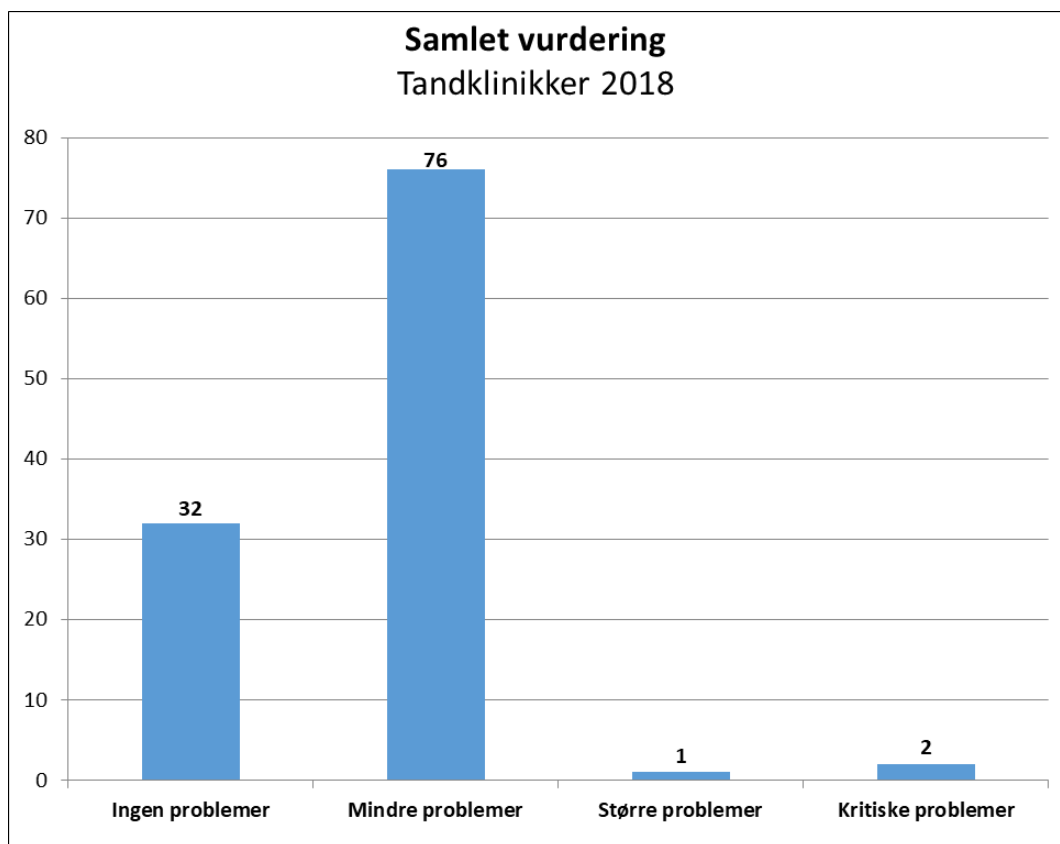
Resultaterne fra tilsynene viser, at alle tre typer af tandklinikker overordnet har et pænt patientsikkerhedsmæssigt niveau. 32 klinikker var i den bedste kategori, hvor tilsynet ikke fandt problemer af betydning for patientsikkerheden. 76 klinikker har fået vurderingen "Mindre problemer af betydning for patientsikkerheden", hvor der er potentiale for at iværksætte læringsindsatser og andre initiativer, der kan styrke patientsikkerheden på tandklinikkerne. Disse læringspotentialer er beskrevet på side 7 og 8.

Ved to tilsyn vurderede styrelsen, at der var kritiske problemer af betydning for patientsikkerheden.

Ved det ene af disse tilsyn fandt styrelsen, at klinikkens uopfyldte målepunkter relaterede sig til flere af tilsynets områder: Journalføring, patientens retsstilling, overgange i patientforløb, hygiejne og diverse. Tandklinikken fik et fagligt påbud.

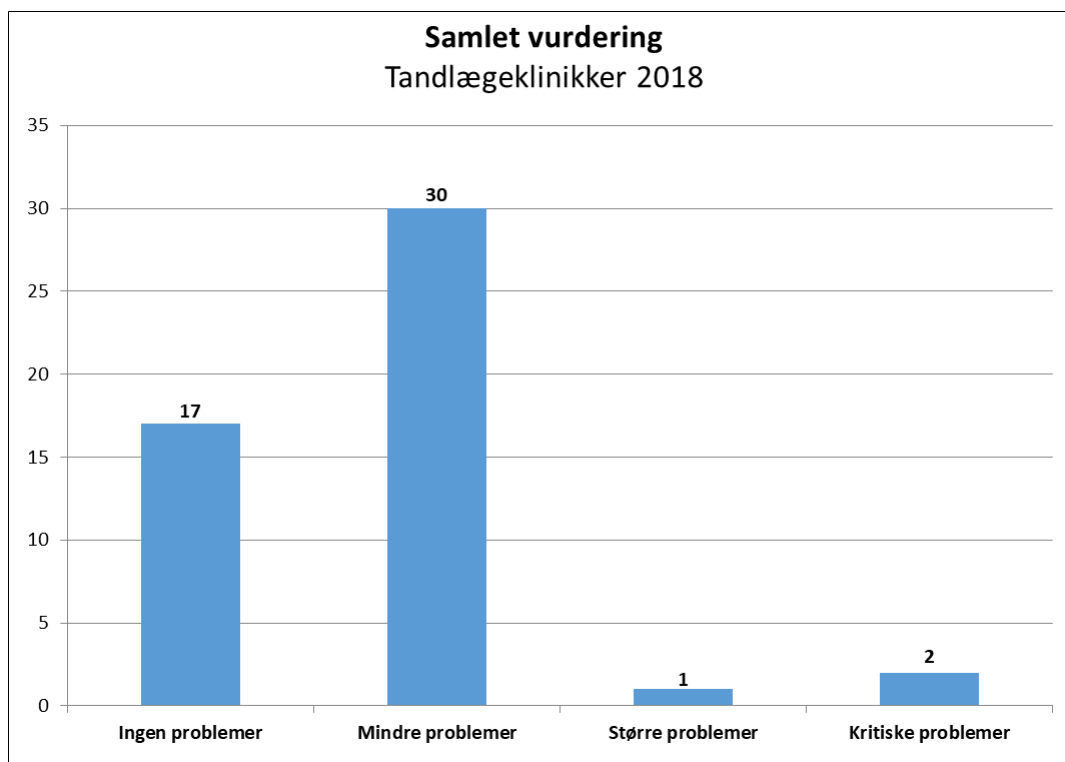
Ved det andet af disse tilsyn fandt styrelsen, at klinikkens uopfyldte målepunkter vedrørte områderne: Behandlingsstedets organisering, journalføring, medicinbehandling, patientens retsstilling, overgange i patientforløb, hygiejne, diverse og øvrige forhold. Styrelsen gav klinikken påbud om fuldstændig at indstille virksomheden på tandklinikken. Påbuddet blev ophævet i forbindelse med, at styrelsen kom på et opfølgende tilsynsbesøg, hvor flere af manglerne var udbedret. Ved det opfølgende tilsyn vurderede styrelsen, at der nu var tale om større problemer af betydning for patientsikkerheden. Klinikkens uopfyldte målepunkter relaterede sig hovedsageligt til materialebehandling og journalføring. Tandklinikken fik et fagligt påbud.

Nedenstående figur viser fordelingen af samtlige tandklinikker inden for tilsynets fire overordnede kategorier.

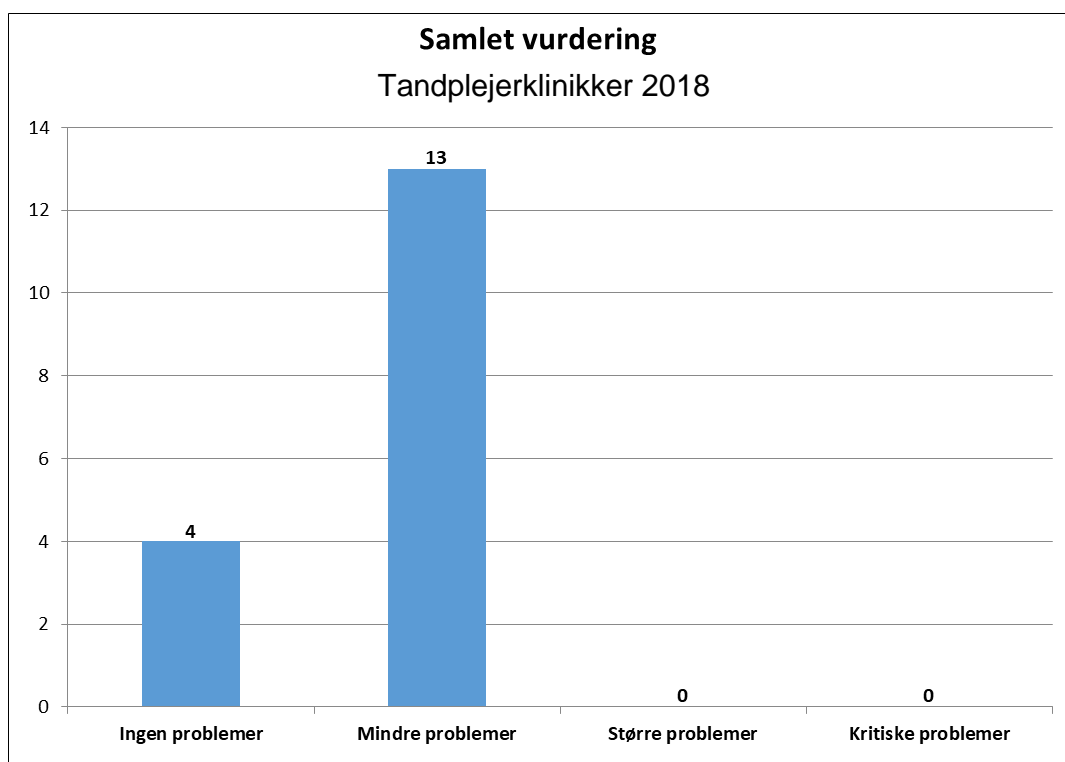
Figur 1: Fordeling af samtlige tandklinikker inkl. tandplejerklinikker, tandlægeklinikker og klinikker bemandede med både tandlæger og tandplejere i kategorier efter tilsyn

Figur 2 viser fordelingen af klinikker bemandet med en eller flere tandlæger og ingen tandplejere.

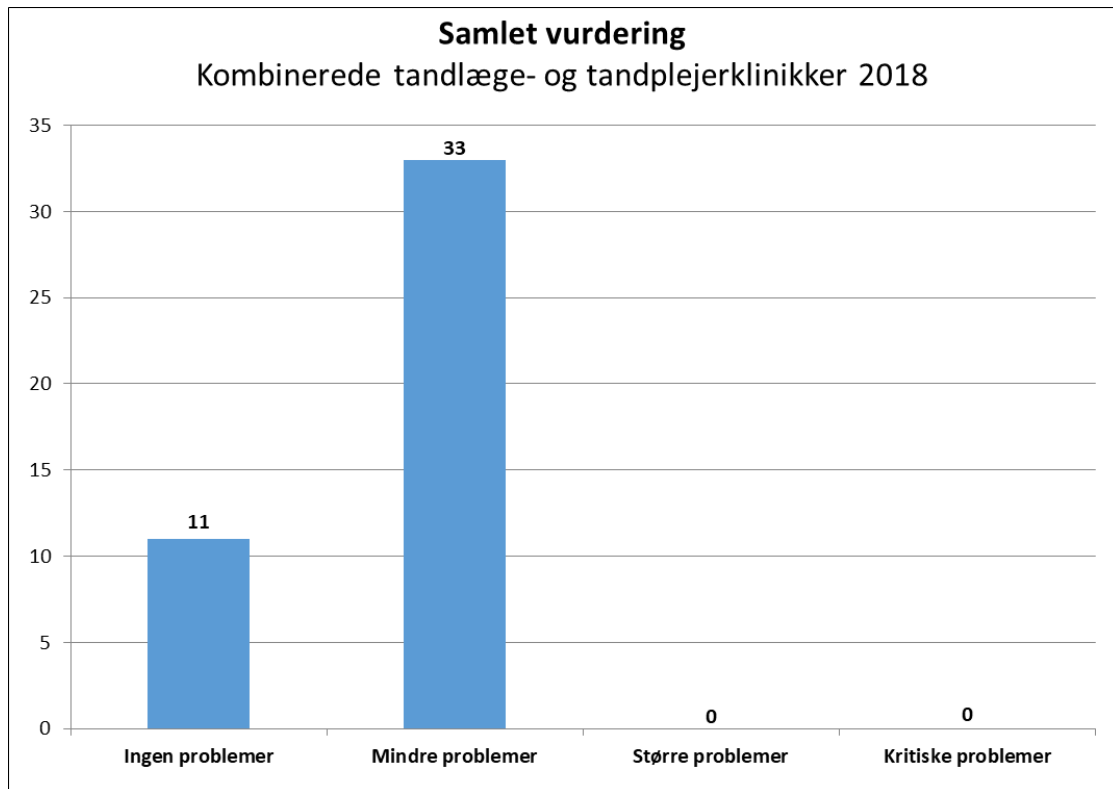
Figur 2: Fordeling af tandlægeklinikker i kategorier efter tilsyn

Figur 3 viser fordelingen af klinikker bemandet med en eller flere tandplejere og ingen tandlæger.

Figur 3: Fordeling af tandplejerklinikker i kategorier efter tilsyn

Figur 4 viser fordelingen af klinikker bemandet med både tandlæger og tandplejere

Figur 4: Fordeling af kombinerede tandlæge- og tandplejerklinikker i kategorier efter tilsyn

Vurderingen "Ingen problemer af betydning for patientsikkerheden" indebærer, at samtlige af de målepunkter, tilsynet tog udgangspunkt i, var opfyldt.

Vurderingen "Mindre problemer af betydning for patientsikkerheden" indebærer, at der ved tilsynsbesøget var ét eller flere målepunkter, som ikke var opfyldt, men at styrelsen vurderede, at der var tale om forhold, som ikke indebar en større risiko for patientsikkerheden. Vurderingen "Mindre problemer af betydning for patientsikkerheden" indebærer desuden, at Styrelsen for Patientsikkerhed har vurderet, at den enkelte klinik relativt let ville kunne rette op på disse forhold.

Vurderingen "Større problemer af betydning for patientsikkerheden" indebærer, at der ved tilsynet var problemer af betydeligt omfang, som medførte en risiko for patientsikkerheden. Denne vurdering kan udløse et påbud til behandlingsstedet om at rette op på problemerne inden for en nærmere fastsat tidsfrist. Styrelsen for Patientsikkerhed vil typisk følge op på et påbud med et reaktivt tilsyn for at konstatere, om behandlingsstedet har efterlevet de krav, styrelsen har stillet i påbuddet.

Vurderingen "Kritiske problemer for patientsikkerheden" indebærer, at der var forhold, som medførte en væsentligt forøget risiko for patientsikkerheden. I disse tilfælde kan Styrelsen for Patientsikkerhed give et påbud om midlertidigt at indstille virksomheden helt eller delvist, indtil det kan dokumenteres, at de patientsikkerhedsmæssige krav, der er stillet til behandlingsstedet, er opfyldt. Styrelsen følger op på, hvorvidt ændringerne er gennemført, og om påbuddet kan ophæves. Det sker ved et eller flere reaktive tilsyn.

Læringspotentialer

På baggrund af resultaterne fra tilsynet med tandklinikker har Styrelsen for Patientsikkerhed identificeret et antal områder, hvor der er basis for at arbejde videre med indsatser, som kan styrke patientsikkerheden på tandklinikkerne.

Instruks ved delegering af forbeholdt virksomhed

Visse sundhedsfaglige arbejdsområder er af patientsikkerhedsmæssige grunde forbeholdt bestemte autoriserede sundhedspersoner, bl.a. tandlæger og tandplejere. En tandlæge kan dog delegere dele af sin forbeholdte virksomhed til en anden person, også kaldet en medhjælp. På samme måde kan en tandplejer delegere sin forbeholdte virksomhed til en medhjælp, fx en klinikassistent. Delegerede opgaver kan fx være tandrensning, der bliver udført af en klinikassistent eller cariesbehandling, der bliver udført af en tandplejer på delegation af en tandlæge. Delegation af forbeholdt virksomhed giver mulighed for en god og effektiv arbejdsfordeling på tandklinikker, men stiller også krav til både tandlæger, tandplejere og øvrigt klinikpersonale. En beskrivelse af den delegerede opgave skal forefindes som en skriftlig instruks. Instruksen skal være entydig og relevant for den, der skal udføre opgaven, og den skal være tilgængelig for den medhjælp, der skal bruge den.

På baggrund af spørgsmål og erfaringer fra tilsyn med tandklinikker har vi udarbejdet et Værd at vide-ark om delegering af forbeholdt virksomhed på tandklinikker.

Medicinsk anamnese

Hver gang der udføres et invasivt indgreb på en patient, skal der optages en medicinsk anamnese, et overblik over patientens sygdomshistorie og medicin. Et invasivt indgreb indebærer, at man gennembryder slimhinden i mundhulen, eller der er kontakt til underliggende væv eller til blodbanen. Det gælder fx ved bedøvelse. Hvis der foreligger en anamnese fra et tidligere indgreb, skal den opdateres, også selv om der kun er gået kort tid mellem indgrebene. Det skyldes, at patientens sygdomshistorie og medicin kan have stor betydning for risikoen for komplikationer ved indgreb. Fx kan patienter i blodfortyndende behandling have øget risiko for blødning. Andre typer af medicin kan påvirke mundhulen, og allergier kan have betydning for, hvordan patienten reagerer på behandling. Anamnesen skal journalføres, så man kan følge op på eventuelle problematikker ved næste indgreb.

Informeret samtykke

Patientens ret til selvbestemmelse er et grundlæggende princip i sundhedsloven. Det er af stor betydning, at patienterne får en tilstrækkelig information om en behandling inden den iværksættes. Det er en afgørende forudsætning for, at patienterne kan udøve deres selvbestemmelsesret, og dermed sige ja eller nej til en behandling på et oplyst grundlag. Derfor skal der indhentes et informeret samtykke forud for undersøgelse og behandling. Et informeret samtykke til behandling indebærer ikke kun patientens accept af behandlingen, men også, at patienten har fået information om prognose og eventuelle komplikationer i forbindelse med den foreslåede behandling. Hvis en undersøgelse eller en behandling udføres på delegation af en medhjælp, skal patienten desuden informeres om, at behandlingen foregår på delegation. Samtykket skal journalføres sammen med den information, patienten har fået.

På en del tandklinikker fandt tilsynet, at der ikke var journalført tilstrækkelig information om behandlingens prognose og/eller risiko i forbindelse med behandlingen. Hvis man er i tvivl om, hvor meget man skal journalføre, er en god tommelfingerregel, at journalen skal være så udførlig, at en anden sundhedsperson kan videreføre behandlingen uden problemer.

Røntgenbeskrivelser og røntgendiagnoser

Hvis en røntgenundersøgelse viser noget, som giver anledning til opfølgning, skal det journalføres, og der skal anføres diagnoser. Hele det område, der afbildes, skal tolkes og beskrives, også når røntgenoptagelsen viser sunde forhold. Ved sunde forhold journalføres beskrivelsen som minimum "i.a.". Røntgenundersøgelsen medvirker til at give det komplette billede og dermed en korrekt diagnose. Hvis disse beskrivelser ikke journalføres, er der risiko for, at sygdomme og andre tilstande bliver overset. Manglende diagnosticering kan udgøre en risiko for, at patienten ikke får tilbudt den rigtige behandling, og dermed en risiko for skader, som kunne være undgået.

Materialehåndtering

Sikker materialehåndtering er vigtig for patientsikkerheden på tandklinikker. Hvis materialer forveksles eller har overskredet holdbarhedsdatoen, kan det have konsekvenser for patientsikkerheden. Det gælder fx calciumhydroxid, der anvendes ved rodbehandlinger for at fjerne bakterier og phosphorsyre, som bruges til plastbehandling. De fleste materialer er fra producentens side forsynet med en mærkat eller label, der beskriver indhold, holdbarhed og krav til opbevaring. Men når man på klinikken tager materialer eller produkter ud af originalemballagen eller på anden måde gør dem klar til brug, kan man risikere, at den relevante information ikke følger med det enkelte produkt. Med nogle enkle metoder kan klinikken sikre sig, at der ikke opstår tvivl om indhold eller holdbarhed af de materialer, der opbevares på klinikken.

På baggrund af spørgsmål og erfaringer fra tilsyn med tandklinikker offentliggjorde vi i 2018 en folder med gode råd om sikker håndtering af materialer på tandklinikker.

Daglig rengøring

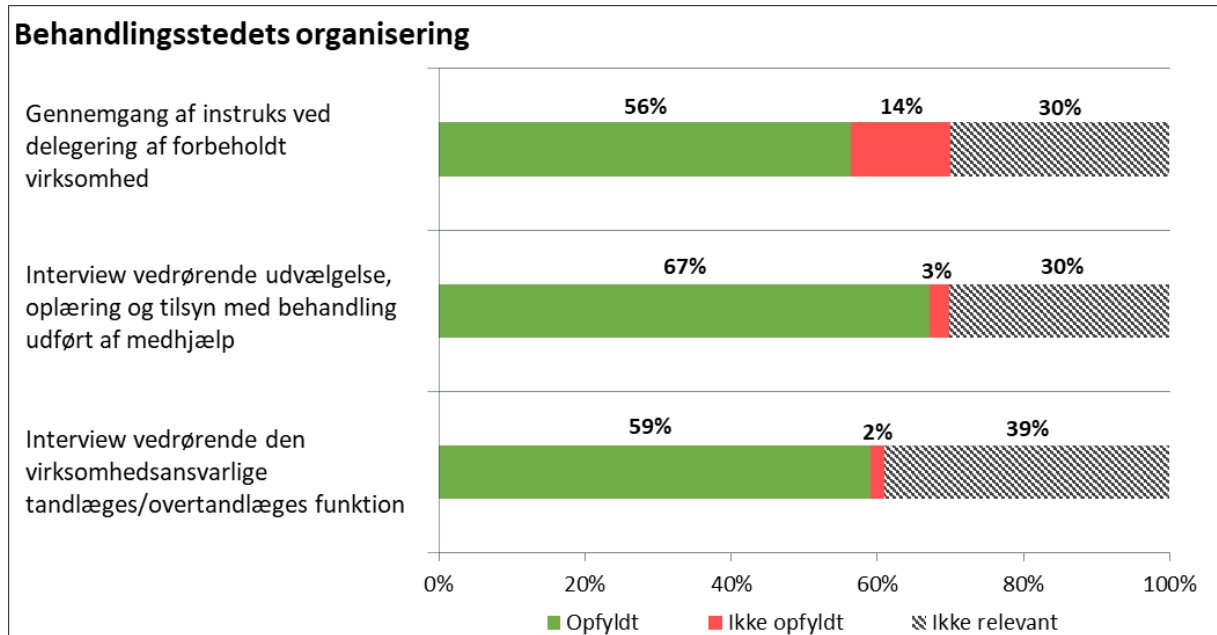
Tandklinikker skal følge de Nationale Infektionshygiejniske Retningslinjer (NIR) fra Statens Serum Institut. Det overordnede formål med Nationale Infektionshygiejniske Retningslinjer er at begrænse smitterisikoen for patienter og personale. For tandklinikker indebærer det bl.a., at lokaler skal rengøres dagligt samt ved synlig forurening. I tandtekniske rum, gange i klinikområdet, toilet, depot, behandlingsrum, røntgenrum og rum til sterilisation skal man rengøre med en våd ren klud eller børste og rent vand tilsat rengøringsmiddel og tørre efter med ren, tør klud. I disse områder må man ikke støvsuge. Under tilsynene har Styrelsen generelt mødt forståelse for principperne i NIR og udbredt vilje til at efterleve henstillinger på området.

Læs mere om NIR på www.hygiejne.ssi.dk/retningslinjer/nir

Samlede resultater

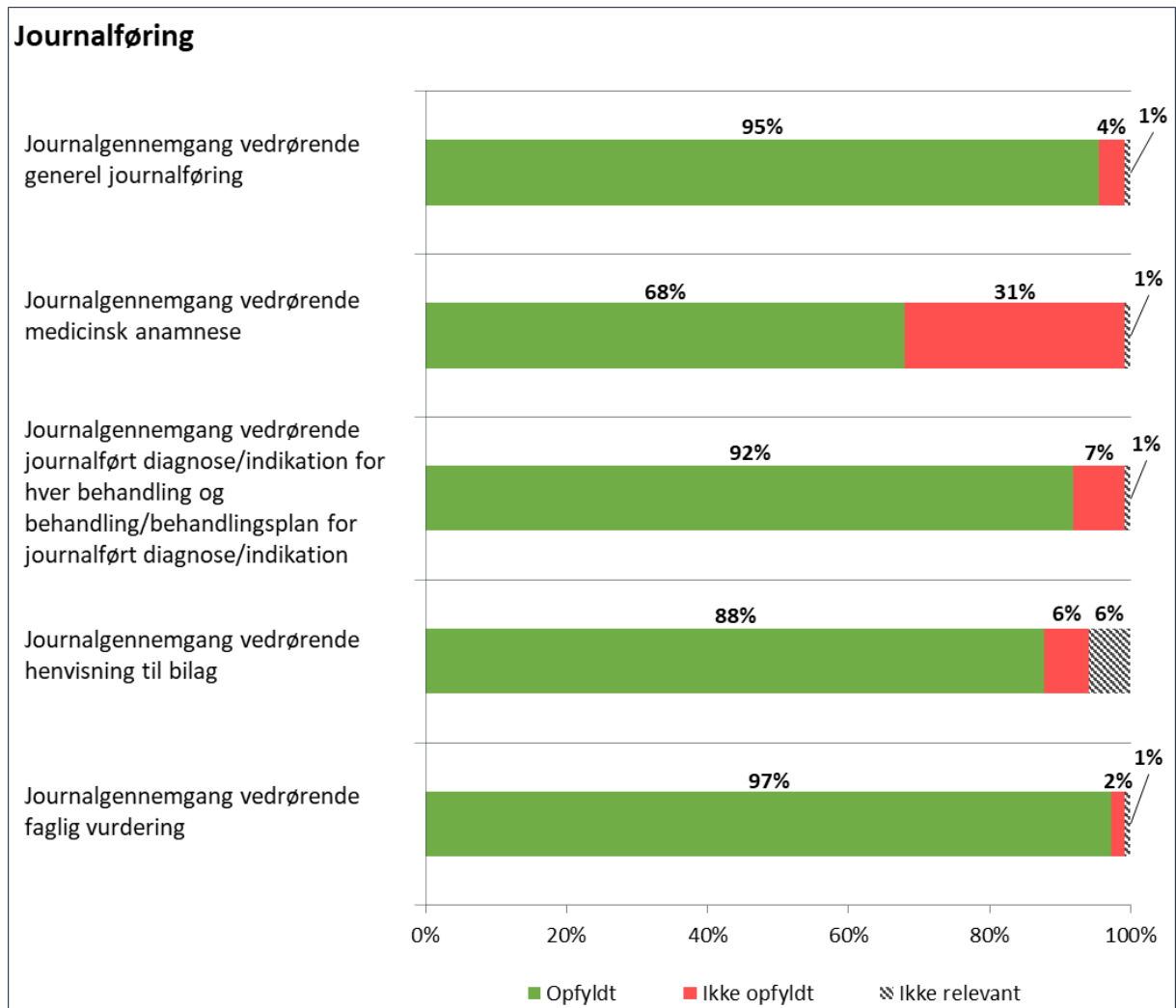
Figurene nedenfor viser den samlede målopfyldelse for målepunkterne i det sundhedsfaglige tilsyn med tandklinikker. Opgørelserne inkluderer de tandklinikker, der har fået besøg i forbindelse med det sundhedsfaglige tilsyn i 2018. Målepunkterne kan findes på styrelsens hjemmeside stps.dk. Bemærk, at ikke alle målepunkter har været relevante for samtlige klinikker.

Figur 2 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for behandlingsstedets organisering.

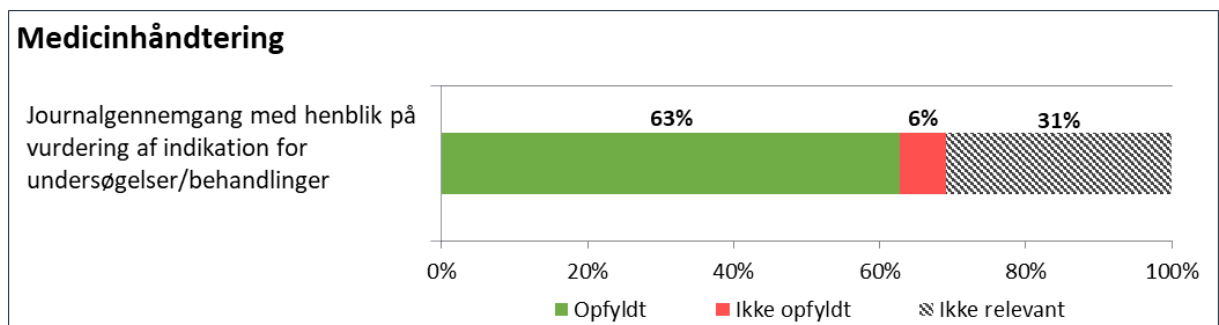
Figur 2: Samlet målopfyldelse for målepunkter vedrørende behandlingsstedets organisering

Figur 3 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for målepunkter vedrørende journalføring.

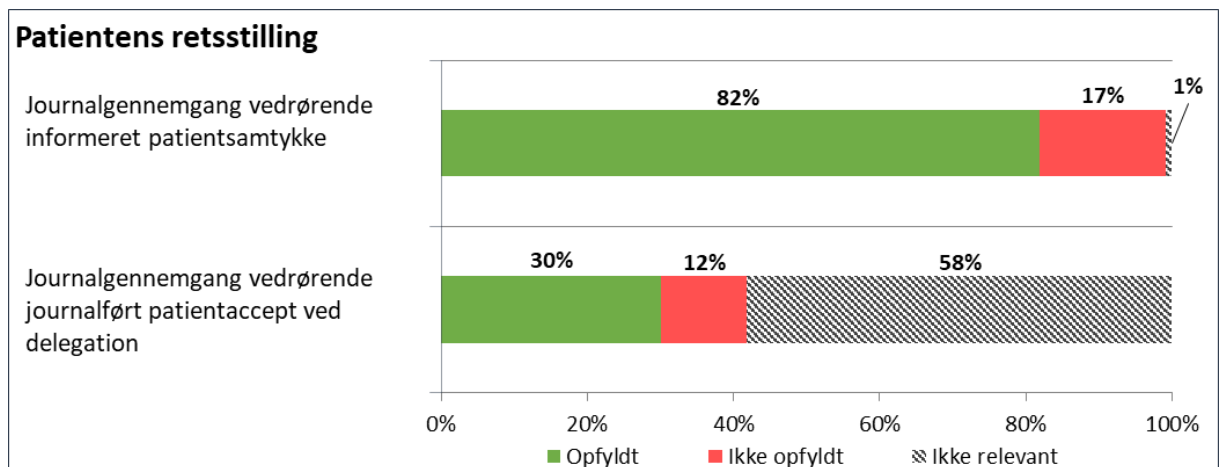
Figur 3: Samlet målopfyldelse for målepunkter vedrørende journalføring.

Figur 4 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for målepunktet vedrørende medicinhandling.

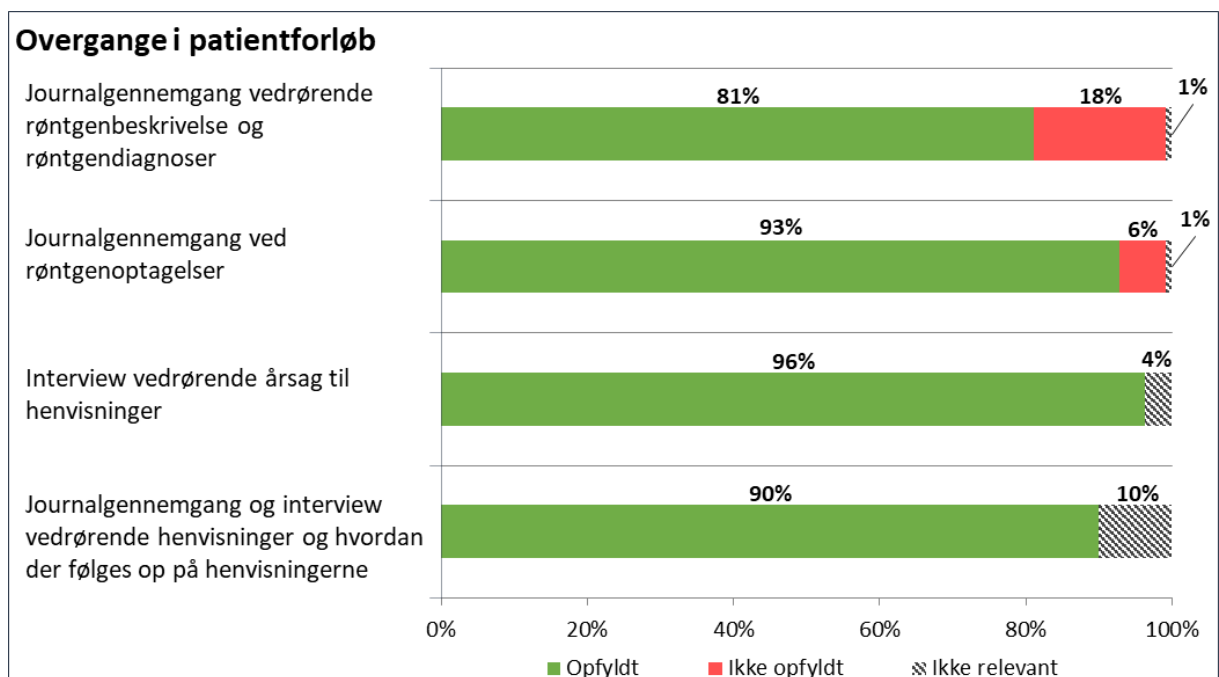
Figur 4: Samlet målopfyldelse for målepunkt vedrørende medicinhandling

Figur 5 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for målepunkter vedrørende patientens retsstilling.

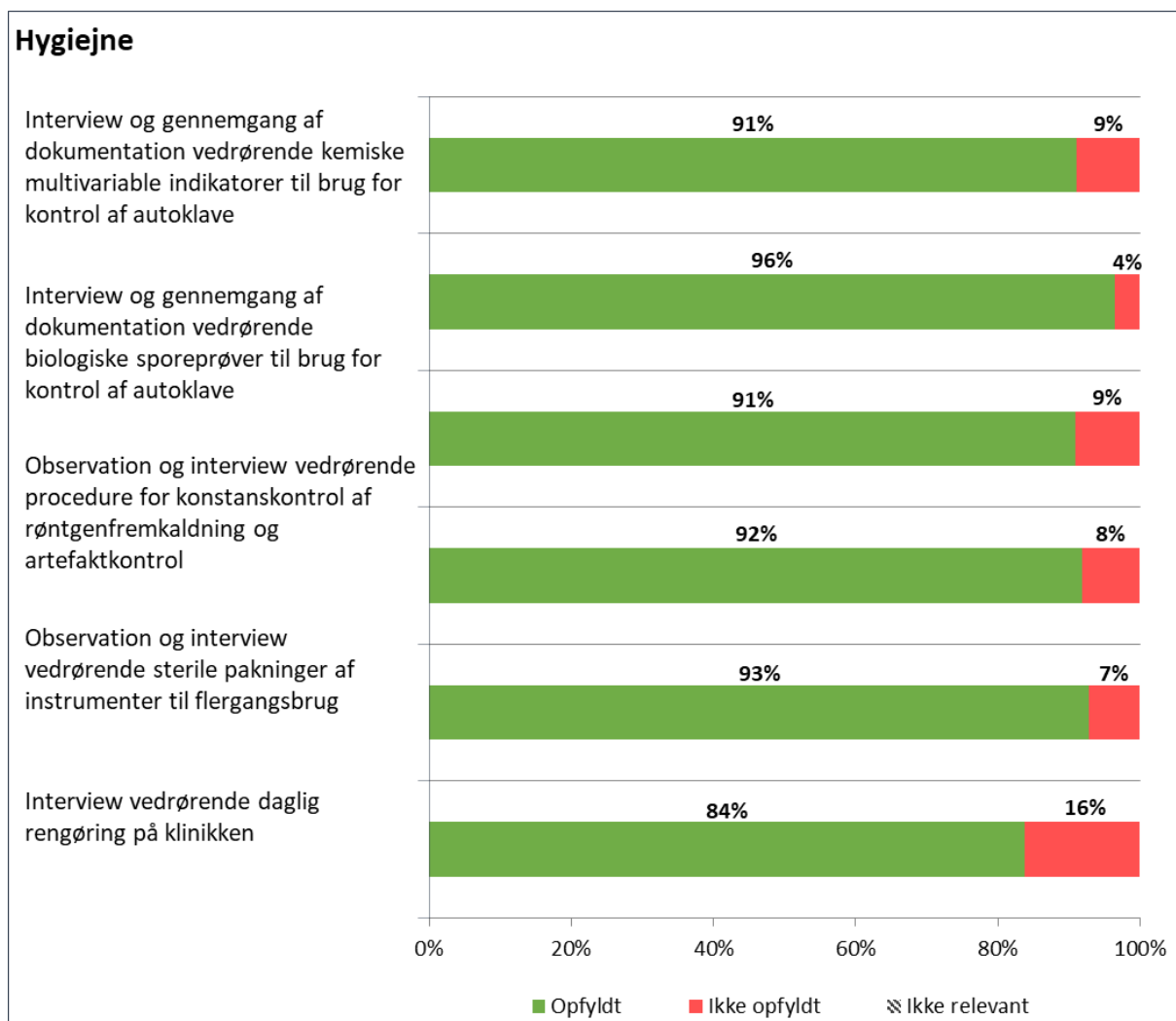
Figur 5: Samlet målopfyldelse for målepunkter vedrørende patientens retsstilling

Figur 6 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for målepunkter vedrørende overgange i patientforløb.

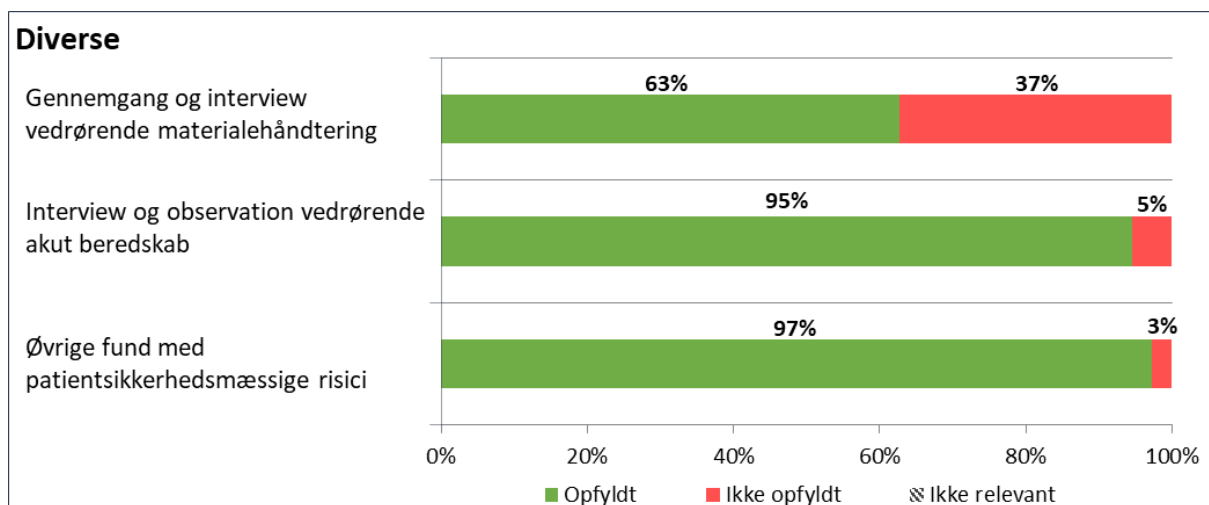
Figur 6: Samlet målopfyldelse for målepunkter vedrørende overgange i patientforløb

Figur 7 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for målepunkter vedrørende hygiejne

Figur 7: Samlet målopfyldelse for målepunkter vedrørende hygiejne

Figur 8 viser søjlediagram med den samlede målopfyldelse for diverse øvrige målepunkter

Figur 8: Samlet målopfyldelse for diverse øvrige målepunkter

Om det sundhedsfaglige tilsyn

Styrelsen for Patientsikkerhed fører det overordnede tilsyn med sundhedsforholdene og den sundhedsfaglige virksomhed på sundhedsområdet jf. sundhedsloven § 213. Tilsynet skal bidrage til at vurdere patientsikkerheden og patienternes rettigheder. Derudover skal tilsynet understøtte læring på behandlingsstederne.

En Strategisk Følgegruppe bestående af interessenter fra det danske sundhedsvæsen rådgiver styrelsen om udvælgelse af temaer for det sundhedsfaglige tilsyn. Temaerne for årets tilsyn i 2018 var medicin håndtering og overgange i patientforløb for patienter med kronisk sygdom og komorbiditet, mere specifikt patienter med type 1- og type 2 diabetes. Dette fokus blev valgt, fordi der er tale om sårbare patienter med komplekse forløb, og fordi disse faktorer bidrager til en øget risiko for patientsikkerheden. Et tema passer ikke nødvendigvis på alle typer af behandlingssteder. Hvis temaet ikke er relevant for den pågældende klinik, tager tilsynsbesøget udgangspunkt i andre målepunkter, som er relevante for klinikken.

Hvert år får cirka 10 procent af alle behandlingssteder i Danmark et tilsynsbesøg. Besøget kan være planlagt eller reaktivt. Ved et planlagt tilsyn udvælges behandlingsstedet på baggrund af en risikovurdering eller som en stikprøve. I 2018 blev planlagte tilsyn med tandklinikker udelukkende foretaget på baggrund af stikprøver. Besøget varsles mindst seks uger i forvejen og gennemføres med udgangspunkt i målepunkterne. Reaktive tilsyn igangsættes ved bekymringshenvendelser indgivet til styrelsen eller utilstrækkelig patientsikkerhed, som tidligere er identificeret ved styrelsens planlagte sundhedsfaglige tilsyn. Reaktive tilsyn varsles som hovedregel to uger i forvejen. Er patientsikkerheden truet, kan styrelsen gennemføre tilsyn med kortere varsel eller helt uvarslet. Efter et tilsyn udarbejder styrelsen en tilsynsrapport, som offentliggøres på styrelsens hjemmeside. Har behandlingsstedet en hjemmeside, skal rapporten også være tilgængelig her.

I 2018 gennemførte Styrelsen for Patientsikkerhed i alt 1.129 udgående tilsyn med sundhedsfaglige behandlingssteder, hvoraf 950 blev gennemført som planlagte tilsyn og 179 som reaktive tilsynsbesøg. Der blev i alt gennemført 111 tilsyn med tandklinikker, heraf 105 planlagte og seks reaktive tilsyn.

2018 er det andet år, hvor styrelsen har gennemført planlagte, varslede tilsyn på baggrund af stikprøver. Målet er, at styrelsen efter tre år med denne type sundhedsfaglige organisatoriske tilsyn har etableret et overordnet billede af, hvordan det står til med patientsikkerheden inden for de forskellige sundhedsfaglige områder.